

Kármentesítési kiadványok

A környezetkárosítások jelentős részét képezik azok a szennyezések, amelyek a talajt érik. Még a víz- és levegőszennyezések nagy része is a talajon ér véget, hiszen a vízelborítások, valamint a száraz és nedves kiülepedések révén végül minden a talajra kerül. A legnagyobb mértékű és legkoncentráltabb szennyezéseket azonban az emberi beavatkozások okozzák. Ezek rendkívül káros hatásait – sajnos legtöbbször már csak akkor, amikor a károkat „saját bőrünkön” tapasztaltuk – korábban felismerték, de érdemben csak az elmúlt néhány évtizedben teszünk is ellenük.

Az elszennyezett talajok felmérése, a szennyezés megismerése és értékelése, továbbá a felszámolás sokszor igen összetett folyamatának megtervezése és megvalósítása tartozik a röviden *kármentesítésnek* nevezett tevékenységhez, amelynek módszerei és lehetőségei ma méltán az érdeklődés középpontjába kerültek szerte a világon.

A talajszennyezések felszámolására a fejlettebb országokban az 1970-es években megindult kezdeményezések nyomán hazánkban a '90-es években kezdődött meg a tudatos felkészülés. Ezt különösen aktuálissá tette a volt szovjet csapatok kivonulása után hátrahagyott katonai területek és objektumok szennyezés-mentesítése, de az akkorra már ismertté vált nagyfokú ipari talajszennyezések felszámolása is.

A kármentesítések – elsősorban az állami felelősségi körbe tartozó szennyezések megszüntetése – tervszerű munkát és biztos anyagi háttérrel igényelnek, ezért az akkori Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium (KTM) javaslata nyomán a Kormány 1996-ban új, országos programot indított el a szennyezett területeken jelentkező tartós környezeti szennyeződések veszélyeztető hatásainak megszüntetése céljából.

Az elfogadott Kármentesítési Program három tevékenységi kört ölel fel, nevezetesen az általános feladatokat, az országos feladatokat és az egyedi feladatok körét. Az első feladatcsoportba tartozik a többi közt az informatikai rendszer kiépítése, valamint a programról kellő tájékoztatás nyújtása és a program végrehajtásához szükséges szakmai anyagok elkészítése, kiadása is. Ennek – az önmagában is szerteágazó – feladatnak a megvalósítására a KTM szerkesztőbizottságot hozott létre, amelynek feladata az egyes kiadványok kiválasztása, szerzőik kijelölése és felkérése, az elkészített kéziratok lektorálása, majd a nyomdai előállítás és a megjelentetés szervezése. Az már a munka kezdetén is világosan látszott, hogy többféle típusú kiadványra lesz szükség: kellenek a kármentesítést végrehajtó szakemberek számára készülő módszertani anyagok, az egyes feladatokra, részfeladatokra vonatkozó részletes útmutatók, a szakterület egészét vagy nagyobb részét átfogóan ismertető kézikönyvek, valamint a nagyközönség tájékoztatását is szolgáló szakmai kiadványok, hogy csak a legfontosabb csoportokat említsük.

Az országos program sikeres előrehaladása mellett 1997-től kezdve folyamatosan jelentek meg a különböző típusú kármentesítési kiadványok. Elsőként a *kármentesítési füzetek* sorozatban látott napvilágot 1997-ben „A környezetért való felelősség, a környezeti károk állami felszámolása” című kiadvány, majd követte ezt a „Szennyezett területek kármentesítésének nemzetközi tapasztalatai” című összefoglaló, valamint „A Kármentesítési Program rövid távú szakaszában (1996–1997) indított projektek vázlatos bemutatása” című ismertető. 1998-ban két újabb füzet – a „Határértékek, határértékrendszerek az Országos Környezeti Kármentesítési Programban”, továbbá a „Felszín alatti vizek és területhasználatok” – jelent meg. Utóbbinak a tényleges és potenciális vízbázisok védelme szempontjából kiemelt jelentősége van. A füzetek között jelent meg 2001-ben további két kiadvány, melyek közül az egyik az előzetes kockázatbecslési eljárások módszertani elveit és sajátosságait foglalja össze a nemzetközi gyakorlat tükrében, míg a másik magyarázó megjegyzéseket fűz a párhuzamosan megjelent szennyeződéserzékenységi térképekhez.

A kiadványok másik csoportját a *kármentesítési útmutatók* képezik, amelyeknek első darabja „A tartós környezetkárosodások bejegyztetése az ingatlanvilágtartásba” (1997) tette lehetővé a tulajdonviszonyok és a károsítás közötti kapcsolat egyértelműsítését a további jogi és hatósági intézkedésekhez. A következő útmutató („Felszín alatti vizek megfigyelése tartósan károsodott területeken”) 1998-ban jelent meg, majd 2001-ben adták ki a harmadik útmutatót, amely a felszín alatti vizeket és a földtani közegeket károsító területhasználat és szennyező források távérzékelési módszerekkel történő számbavételéhez nyújt átfogó ismereteket. A kármentesítési kiadványoknak ez a legfrissebb darabja az elméleti alapoktól kezdve a gyakorlati alkalmazás és a kiértékelés módszereinek tárgyalásán keresztül foglalkozik a légifényképek és az űrfelvételek felhasználásával a kármentesítések során.

A harmadik típusú kiadványok körét a *kármentesítési kézikönyvek* képezik, amelyeknek első két kötete részint a szennyeződésterjedési modellek alkalmazása, részint a szennyezett talajok vizsgálata kérdéseivel foglalkozik. Mindkét kötet 1998-ban látott napvilágot, majd 2001-ben két újabb kiadvánnyal lettünk gazdagabbak: a közelmúltban jelent meg a „Szennyezett területek részletes mennyiségi kockázatfelmérése (Elméleti és módszertani alapok)” című, valamint a „Kármentesítési technológiák” című összeállítás. Mindkettő a szakmát és a kármentesítés iránt érdeklődők szélesebb körét egyaránt érdekelheti, és részletes tájékoztatást nyújt a feldolgozott témákról.

A *kármentesítési tájékoztatók* körében eddig két kiadványt adtak ki: egyik az „Országos Környezeti Kármentesítési Program Tájékoztató” (1997), amely a jóváhagyott programról ad általános ismertetést, másik a „Rejtett érték, amire vigyázni kell” című, amelyik 2001-ben jelent meg és a felszín alatti vizek védelmére vonatkozó 33/2000. (III.17.) Kormányrendelettel kapcsolatos kérdésekről, az indokokról és az intézkedések hátteréről nyújt részletes információkat.

A megjelent kiadványok ingyenesek, azokat részint az érintett hatóságok és szakmai szervezetek kapják meg, de bárki által beszerezhetőek a Környezetvédelmi Minisztérium (KöM) épületében működő Közönségszolgálati Irodában.

Említésre érdemes még, hogy további érdekes és hasznos kiadványok vannak előkészületben, amelyek megjelenése a közeljövőben várható. Ezek közé tartozik például egy CD a korábban megjelent kiadványokról, továbbá egy ismertetés a KÖM beruházásába tartozó kármentesítési projektekről (1996–2000), valamint a tényfeltáró vizsgálatokat és a kármentesítési monitoring rendszereket bemutató kiadvány, a kármentesítések költség–haszon és költséghatékonysági vizsgálatával foglalkozó útmutató, a kármentesítési felelősség kérdéseiről szóló tájékoztató. Tervbe van véve – a többi közt – Az (E) egyedi- és a (D) kármentesítési szennyezettségi határérték meghatározása, valamint a „Kockázatos anyagok elhelyezésének víz- és talajvédelmi előírásai” című kiadványok megjelentetése. Utóbbi ki fog térni a szükséges műszaki védelmi intézkedésekre is.

Érkezett: 2002. január 7.

VERMES LÁSZLÓ
Szent István Egyetem
Kertészettudományi Kar, Budapest

Postai cím: Dr. VERMES LÁSZLÓ, Szent István Egyetem, Kertészettudományi Kar, Talajtan és Vízgazdálkodás Tanszék, 1118 Budapest, Villányi út 29–43. *E-mail:* vermes@omega.kee.hu